

Tiivistelmä

Tämä kvalitatiivinen ja narratiivinen tutkimus selvittää, miksi inarinsaamen kieli katkesi suvussamme ja oliko kielenvaihto pakollista. Isoäitini ensimmäinen kieli oli inarinsaame. Minun ensimmäinen kieleni on suomi. Haastattelin kahta informanttia, jotka ovat eläneet samanlaisessa tilanteessa kuin isoäitini ja äitini. Etsin heidän tarinoistaan yhtäläisyyksiä isoäitini ja äitini kielenvaihtoon liittyviin asioihin lähinnä Labov & Waletzky suullisen tarinan mallilla.

Isoäitini ja äitini sekä informanttini ovat kotona puhuneet inarinsaamea perheenjäsentensä kanssa. Suomen kieli tuli suomalaisten mukana heidän koteihinsa. Koulusta tuli selvä viesti suomalaisen kulttuurin paremmuudesta: suomenkielen puhuminen oli suositeltavaa ja se tuntui olevan tulevaisuuden kieli. Inarinsaamea piti puhua kotona kuitenkin siihen asti, kunnes vanhat sukulaiset olivat oppineet suomenkielen. Inarinsaamen puhuminen ei ollut suositeltavaa missään, jos joukossa oli yksikin suomenkielinen – piti puhua suomea vieraanvaraisuuden ja kohteliaisuuden vuoksi. Kaikki viranomaiset puhuivat suomea kouluissa, rajavartioasemilla ja kirkossa, eikä inarinsaamea opetettu. Jos henkilö sai edes vähän tukea inarinsaamen puhumiseen itselleen tärkeiltä henkilöiltä, se auttoi hänen saamenkielensä säilymiseen.

Isoäitini sukupolvi ei hävennyt saamelaisuuttaan. He halusivat olla saamelaisten toiminnassa mukana. Kiertokoulussa opettaja arvosti saamen kieltä ja kulttuuria. Äitini aikana saamea ei saanut puhua asuntolakoulussa, jossa kuri oli kova. Hänelle saamelaisuus on ollut vaikea asia. Ei ole sukumme syy, että äidinkielemme on vaihtunut, vaan kyseessä on pakkosulauttaminen enemmistökieleen ja -kulttuuriin. Asuntolakoulu ei ollut äitini, eikä sukuni valinta. Silti inarinsaamen kieli ja -kulttuuri elävät yhä omassa suvussani ja informanttieni suvuissa. Ihminen ei ole huonompi saamelainen, jos kieli ja kulttuuri ovat katkenneet hänen suvussaan pakkosulauttamisen vuoksi.

Inarinsaamenkielisiä tilaisuuksia ja koulutuksia on järjestettävä enemmän ja säännöllisesti, että kaikki halukkaat voivat opiskella kieltä ja kulttuuria. Nykyisin on toimivat etäyhteydet, mutta kurssit eivät ole vielä tarjolla kaikille. Myös inarinsaamenkielisiä kohtaamispaikkoja pitää olla, vaikka kahvila, jossa voi kädessään kuulla ja puhua inarinsaamea.

Asiasanat: inarinsaame, pakkosulauttaminen, narratiivinen